

ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ІДЕЙ ВАЛЬДОРФСЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ В КОРЕКЦІЙНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ДИТИНИ З ВАДАМИ У РОЗВИТКУ

В статті розглядаються окремі аспекти вальдорфської школи Р.Штейнера, його концептуальні положення, основи, особливості содержания і технологій. Проаналізовано цілеобразне впровадження вальдорфської педагогіки в систему корекційно-виховної роботи з умовно-отсталыми дітьми.

Актуальною педагогічною технологією, зорієнтованою на навчання та виховання дитини на сучасному етапі розвитку дефектологічної науки постає вальдорфська педагогіка, яка втілює ідеї вільного виховання, ведуча мета якої – надання допомоги дитині у її сучасному становленні, поєднанні із закономірностями і тенденціями розвитку природи, людини та світу.

Засновником вальдорфської педагогіки є відомий німецький громадський діяч, вчений, філософ і педагог, багаторічний дослідник творчості І.В.Гете, проповідник нового науково-духовного руху – антропософії, Рудольф Штейнер (1864 - 1925). Розроблена ним педагогіка базується на ідеях існування понадчуттєвої дійсності, яку можна пізнати за допомогою органів чуття, інших ніж фізичні органи чуття.

Такий шлях пізнання Штейнер назвав антропософією (грец. antropos – людина і sophia - мудрість), - науково-духовного руху, з опорою на соціальний організм, який ґрунтується на економічній (господарській), культурній, політико-правовій основі.

Створена Р. Штейнером на початку ХХ сторіччя вальдорфська педагогіка, антропософські зорієнтована духовна наука є фундаментом філософії виховання для вальдорфської школи. Розглядає світ і людину у вигляді єдиного органічного цілого. Напрацьована Штейнером на основі багатовікового розвитку філософської думки, набула широкого впровадження в науково-виховному процесі соціальних шкіл та дошкільних закладів, постає одним із різновидів ідеї «вільного виховання» та «гуманістичної педагогіки», як системи самопізнання і саморозвитку індивідуальності за умови партнерства з педагогами та батьками у різних навчально-виховних заходах.

Педагогіка Штейнера органічно поєднує в собі вимоги певного суспільного оточення з врахуванням інтересів і потреб особистості, розвитку, індивідуальної творчості, самовизначенні та самореалізації дитини.

Протягом усього свого життя Штейнер перевіряв, пропагував та розвивав ідею існування понадчуттєвої дійсності, яка пізнається органами чуття, незалежно від фізичних. Тому і назвав такий шлях пізнання - антропософією, в перекладі з грецької «мудрість про людину», і мудрість, на його думку, повинна розглядатись як процес розуміння й пізнання, яке виникає в людині як «потреба серця». Такий шлях притаманний кожній людині.

Ідея про людину як мікрокосмос, що відображає в собі макрокосм, стійко відтворюється протягом всієї історії людської культури з самого початку її існування і належить до найбільш фундаментальних положень філософського, теоретико-пізнавального, а також релігійного, міфологічного, художнього життя, духовної культури.

Реальне пізнання людини та законів її тілесно-душевно-духовного розвитку є фундаментом побудови дидактики й методики вальдорфської школи, їхньої орієнтації на цілісний всебічний гармонійний розвиток людської природи та особливостей її вікового становлення.

Увірававши в свій досвід досягнення педагогічної думки, науки і практики, вчений вніс значний внесок в розвиток освітньої системи в цілому.

Спостерігаючи за реаліями фізичного світобачення Штейнер усвідомлював невидимі явища надфізичних світів, які також можуть започатковуватися і розвиватися у зародковому стані в якості здібностей у дитини, вбачав можливість проникнути у цей надфізичний стан і над фізичний світ, з метою подальшого впливу на його розвиток. Щоб розвивати цей стан, необхідно сприяти його розвитку, тому завдання нової педагогіки і повинно бути спрямовано на цей феномен.

Володіючи фізичними почуттями людина має ще й душу. Щоб сприяти її розвитку необхідно в добірї навчального матеріалу, виборі організаційних форм і методів провідного педагогічного процесу, максимально враховувати індивідуальні особливості й здібності, нахили й можливості, інтереси і потреби дитини її конституцію, характер, темперамент. Ставити завдання відповідним виховним структурам, значної самовіддачі педагогів та батьків за умови їх взаємозв'язку в сприянні самопізнання, саморозвитку та індивідуальності дитини, у поєднанні чуттєвого і надчуттєвого розвитку духу, душі і тіла.

В наукових дослідженнях, практики роботи шкіл та дошкільних закладів недостатньо розкриті теоретико-методологічні основи вальдорфської педагогіки. Органічного взаємозв'язку антропософії (основного фундаменту Штейнер педагогіки) з психологічними, соціологічними, антропологічними та педагогічними дослідженнями, узгодженості їх змісту виховання та навчання, узгодженості з державними вимогами до педагогічного процесу сучасної школи, зокрема до корекційно-педагогічного процесу спеціальних та реабілітаційних закладів освіти.

В основі педагогічних розробок Штейнера домінує актуальне антропософське вчення про індивідуальність дитини. Її компонентами постає трьохстержневе – пізнання, душа і дух. Їх еволюційною основою набувають потужні сторони розвитку цивілізації – пізнання, мистецтво, релігія та моральність, які гармонійно поєднуються в людському «Я» і проступають в основних функціях людської душі – волі, мисленні та почуттях, перебуваючи у безперервному русі.

Сприяння духовному розвитку дитини, здібностей її душевного стану – постає головним завданням корекційно-виховного процесу дітей з вадами у розвитку, їх духовному самовизначенні. Створенні відповідних умов для становлення, пізнавального розвитку, формування як особистісного «Я».

Організація корекційного спрямування педагогічного процесу у вихованні розумово відсталі дитини повинно базуватись на її психофізичних та біологічних ритмах, життєдіяльності – дихання, ритмічного щоденного життя.

У зв'язку з цим вальдорфська педагогіка виділяє три великих періоди розвитку з цілком специфічними завданнями, змістом і методами виховання:

- період від народження до зміни зубів (сьомий рік життя);
- період від зміни зубів до статевої зрілості (близько 14 років);

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

- період від пубертату до раннього дорослішання (приблизно 21-й рік життя).

Вальдорфський підхід до вікового становлення учня відповідає психологічній структурі особистості в єдності її мислення, відчущавання (емоційного життя), волі та загальній їх характеристичі. Всі ці функції людини з урахуванням вікових та індивідуальних можливостей повинні підтримуватись:

- визначення типу темпераменту учня шляхом уважного спостереження за динамічними особливостями його психічної діяльності в різних ситуаціях виховання. Воно полягає в диференційованому підході педагога до дітей з різними темпераментами (комплекс психолого-педагогічних заходів), що охоплює поведження з учнями як у школі, так і в домашній обстановці спрямоване на допомогу дитині в подоланні можливих викривлень розвитку;

- формуватись з раннього дитинства, щоб стати основою духовності;

- почуття впевненості в житті, соціальної активності, зацікавленості до оточуючого середовища, людей та умов їхнього життя.

В. Штейнер педагогіці всебічно і детально опрацьовані питання дитячої психології розвитку, яка базується на єдиній методології, що випливає із філософсько-психологічного обґрунтування вальдорфської школи, розкриваються вальдорфські підходи до різновікових дітей, доводиться, що вони адекватно розкривають вікові особливості дитини на кожній стадії її становлення.

Особливістю штайнерської школи є впровадження таких предметів як евритмія, малювання форм, історія мистецтва, сучасні технології, які не вивчаються в традиційній школі, а вводяться в практику вальдорфського навчання для посилення естетичної та практичної спрямованості процесу навчання та виховання, тісної взаємодії теоретичного навчання в єдності оточуючого середовища.

Організація навчально-виховного процесу здійснюється через систему природо-відповідних форм і методів, що дозволяє здійснювати цілісний підхід до корекційно-виховного процесу, забезпечує наступність і безперервність виховання, сприятиме цілісному розвитку особистості, єдності процесів пізнання й емоційно-вольової діяльності дитини.

В практиці роботи вальдорфських шкіл значна увага приділяється педагогу, його компетентності, відповідальності, ініціативності, творчому підході до справи виховання.

Найбільш значущим в корекційно-педагогічній діяльності є індивідуальний підхід до дитини, диференціація навчального матеріалу відповідностей до можливостей учнів, підхід, на якому педагог будує свої стосунки з учнями різних відхилень у розвитку, що вимагає постійної самоосвіти, людино пізнання, а також самовиховання розвитку професійного мислення, об'єктивного сприйняття дитини, контролю над своїми емоціями, почуттями, вчинками.

Особлива роль у вихованні дитини відводиться матері, найефективнішому засобі виховного впливу на дитину протягом всього життя. У тісному контакті з матір'ю дитина отримує впевненість захищеності, яка може стати вирішальною для її подальшого розвитку. З давніх-давен родинне виховання посідало і посідає особливе місце.

Реалізація корекційно-виховного процесу, шляхів ранньої діагностики, реабілітації дітей з вадами у розвитку вимагає ознайомлення педагогічного персоналу і батьків з ідеями, формами та методами вальдорфської педагогіки, оволодіння ними сучасним науковим досвідом педагогічної роботи, організації навчально-виховного процесу професійно компетентними педагогами, різнопланового корекційно-виховного впливу школи та батьків на формування пізнавального розвитку дитини.

Впровадження ідей і здобутків гуманістичної педагогіки Штейнера може сприяти розв'язанню актуальних завдань сучасного корекційного виховання дітей різнопланового характеру, розробки та втілення гуманістичного підходу з урахуванням специфіки і особливостей даної категорії дітей в освітньому, суспільному просторі.

При всьому розмаїтті практичних форм штейнер-шкіл, вони зростають національного коріння і мають національну особливість і специфіку, за своєю суттю вони багато в чому схожі, бо орієнтують свою діяльність на загальнолюдські цінності й на пізнання дитини, на систему соціофілософських та загально педагогічних принципів.

Розробка змісту, форм і методів корекційно-виховного впливу на дитину з вадами у розвитку повинна базуватись на національному підґрунті, історико-культурних традиціях народу, побуті, фольклорі, ремеслах.

Системний підхід у використанні ідей і досвіду педагогіки Р.Штейнера, впровадження ефективних особистісно-орієнтованих технологій, матиме особливе значення в гармонізації взаємин між дітьми (учнями), педагогами та батьками, сприятиме їх пізнавальному розвитку.

Вихователь повинен знати, уміти вибрати саме такий підхід бережливого ставлення до дитини, який би сприяв її пізнавальному розвитку, стимулював та збуджував уяву. Вихователь та батьки об'єднані у своїй діяльності повинні діяти в інтересах дитини. Від того, на скільки такі взаємовідносини будуть узгоджені, залежить успіх корекційно-виховної роботи у формуванні особистості в цілому. Дитина повинна усвідомлювати свій власний світ, де в центрі знаходиться сім'я, а в центрі сім'ї – батьки і вона. Існування власного світу наповнить дитину впевненістю у собі, і в подальшому житті сприятиме адаптації в оточуючому середовищі, соціальному просторі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дичківська У.М. *Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник*. – К.: Академвидав, 2004. – 352с.
2. *Воспитание к свободе. Альманах Вальдорфской педагогике. Рождественский выпуск, 1993/94.*
3. Сорока Г.І. *Сучасні виховні системи та технології: навчально-методичний посібник для керівників шкіл, вчителів, класних керівників, вихователів*. – Харків: Видавництво «Ранок», 2002, - 128 с.